

נושא ד
ברכות

אלאסף שובל

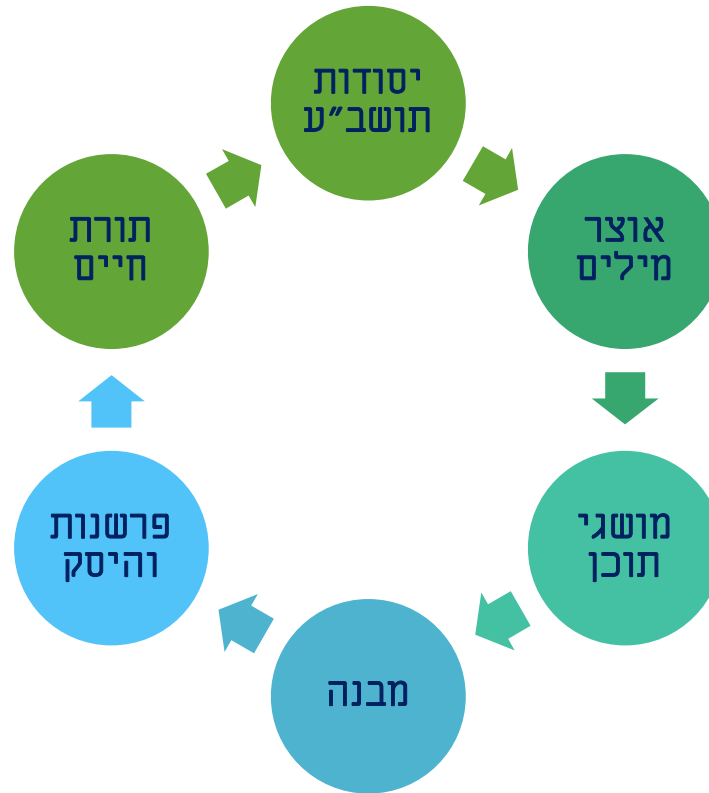
איך נלמד נכון?

תלמיד יקר לפני שאנחנו צוללים לעולמם של התנאים
הקפד על ניתוח המשנה לפי 6 ביצועי הבנה שלפניך!

תורת חיים
זהה ערך משמעותי
במשנה שנוגע לחיים
שלך

פרשנות והיסק
ביצועי הבנה
במשנה

מבנה – חא"ק
זהה את מרכיבי
המשנה : כאמד"ט

יסודות תושב"ע
נלמד על מהותה
ומאפייני תורה שבעל
פה

לשון חכמים
תרגם את המילים
במשנה בלשונך

מושגים
זהה מושגים והסבר
אותם בלשונך

תלמידים יקרים!

בנושא הקודם למדנו משניות העוסקות בדיני תפילה.
ראינו שבתחילת בית שני עזרא ואנשי כנסת הגדולה
תקנו לנו את תפילת 'שמונה עשרה'. בנוסף, עזרא ובית
דינו תקנו ברכות גם מחוץ למסגרת התפילה –

מה טעם התקנה?
מה תפקיד הברכות?

מהם סוגי הברכות
השונים שאתם
מכירים?

רמב"ם

הלכות ברכות פרק א הלכה ד-ה

סוגי ברכות, טעמים ומי תקן את נוסח הברכות

כָּל הַבְּרָכוֹת כִּלְוֵן שְׁלֵשָׁה מִיָּנִים: **בְּרֻכּוֹת הַנָּאֵה**, **וּבְרֻכּוֹת**
מִצּוֹת, **וּבְרֻכּוֹת הוֹדָאָה**, שֶׁהֵן דְּרָךְ שְׁבַח וְהוֹדָיָה וּבִקְשָׁה,
כִּדֵּי לְזַכֵּר אֶת הַבוֹרֵא תָּמִיד וּלְיִרְאָה מִמֶּנּוּ,
וְנוֹסַח כָּל הַבְּרָכוֹת עֲזָרָא וּבֵית דִּינּוּ תִּקְנוּם.

סוגי ברכות

משמעות

נוסח

שלוש סוגי 'ברכות'

ברכות

שבח

ברכות על מעשי
הבורא בטבע,
כמו ברכות על
שמיעת רעם או
ראיית ברק, או
ברכת האילנות

המצוות

ברכות לפני
עשיית מצווה,
כמו ישיבה
בסוכה או
אכילת מצה

הנאה

ברכות הנהנין:
ברכות לפני
הנאה ממאכל
או מריח

משמעות ברכות הנהנין

תלמוד בבלי

מסכת ברכות דף לה עמוד ב

כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה
כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל...

הסבירו מה הוא
'גוזל' מהקב"ה
ומישראל?

**"כאילו גוזל להקב"ה" - לפי דברי הגמרא
מה מזכירה הברכה לאדם המברך?**

אז לסיכום – מה נלמד בנושא זה?

- תפקידן של הברכות הוא לקבע בנו את רגש הכרת הטוב כלפי בורא עולם, לזכור אותו ולירא ממנו.
- בכל ברכה שאדם מברך הוא מזכיר לעצמו כי "לה' הארץ ומלואה" ובחסדו הוא נותן לנו את מזונותינו.
- מבין מכלול הברכות, נתמקד בברכות הנהנין – מה מברכים לפני אכילת מאכלים, קדימה בברכות, ויציאה ידי חובה בברכה שונה, ברכה בחבורה, ונעסוק מעט בברכה 'מעין שלוש' ובברכה אחרונה.

מסכת ברכות פרק ו משנה א

ברכות "פרי העץ", "פרי האדמה" ו"שהכל"

פִּיצוּד מְבָרְכִין עַל הַפְּרוֹת?

על פירות האילן אומר: "בּוֹרָא פְּרֵי הָעֵץ".

חוץ מן היין, שעל היין אומר "בּוֹרָא פְּרֵי הַגָּפְן".

חלקי המשנה
והנושאים

ברכה על פרי
הגדל על העץ

ועל פירות הארץ אומר: "בּוֹרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה",

חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר: "הַמוֹצֵיא לֶחֶם מִן
הָאֲרֶץ".

ברכת פרי הגדל
באדמה

ועל הירקות אומר: "בּוֹרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה".

רבי יהודה אומר: "בּוֹרָא מִיַּיִן דְּשֵׂאִים".

ברכת הירקות:
ירק שאין לו זרע
שממנו יצמח פרי אלא
רק עלים

מסכת ברכות פרק ו משנה א

ברכות "פרי העץ", "פרי האדמה" ו"שהכל"

פיצד מברכין על הפרות?

על פירות האילן אומר: "בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ".
חוץ מן היין, שעל היין אומר "בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן".

ועל פירות הארץ אומר: "בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה",
חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר: "הַמוֹצֵיא לְחֶם מִן הָאָרֶץ".

ועל הירקות אומר: "בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה".
רבי יהודה אומר: "בּוֹרָא מִיַּיִן דְּשֵׁאִים".

שאלות

הסבירו מהם 'פירות האילן'. מי יוצא דופן? ומה הטעם?

הסבירו מהם 'פירות הארץ'. מי יוצא דופן? ומה הטעם?

הסבירו מהם 'ירקות'. מה המחלוקת במשנה? ומה הנימוק לכל דעה?

מסכת ברכות פרק ו משנה א

ביאור המשנה

פיצד מברכין על הפרות לפני אכילתם?

על **פרות האילן** אומר: "בורא פרי העץ".

חוץ מן היין שמפני חשיבותו, שהוא סועד את הלב ומשמחו, קבעו לו ברכה לעצמו - שעל היין אומר "בורא פרי הגפן".

ועל **פרות הארץ** שאינם גדלים על האילן כגון: עגבניות, מלפפונים, קישואים או מיני קטניות הוא אומר: "בורא פרי האדמה",

חוץ מן הפת שמפני חשיבותה, שהיא עיקר מזונו של האדם, קבעו לה ברכה לעצמה, שעל הפת הוא אומר: "המוציא לחם מן הארץ".

ועל **הירקות** – כגון כרוב, חסה ושום, שהירקות בלועים באדמה ורק העלים הגדלים מעליהם, הוא אומר: "בורא פרי האדמה" שהם בכלל פירות הארץ.

רבי יהודה אומר: על הירקות אומר "בורא מיני דשאים" שלדעתו צריך לברך על כל מין ומין ברכה מיוחדת, שיהא ניכר המין בלשון הברכה.

שאלות

הסבירו מהם 'פירות האילן'. מי יוצא דופן? ומה הטעם?

הסבירו מהם 'פירות הארץ'. מי יוצא דופן? ומה הטעם?

הסבירו מהם 'ירקות'. מה המחלוקת במשנה? ומה הנימוק לכל דעה?

נארגן את המשנה בטבלת כאמד"ט

פִּיצוּד מְבָרְכִין עַל הַפְּרוֹת? עַל פְּרוֹת הָאֵילָן אוֹמֵר: "בוֹרָא פְּרֵי הָעֵץ". **חוּץ** מִן הַיַּיִן, שְׁעַל הַיַּיִן אוֹמֵר "בוֹרָא פְּרֵי הַגָּפֶן". וְעַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ אוֹמֵר: "בוֹרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה", **חוּץ** מִן הַפֶּת, שְׁעַל הַפֶּת הוּא אוֹמֵר: "הַמוֹצֵיא לְחֶם מִן הָאֶרֶץ". וְעַל הַיְרֻקוֹת אוֹמֵר: "בוֹרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה". **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:** "בוֹרָא מִיַּיִן דְּשֵׁאִים".

משימת
מבנה

טעם	דין	מקרה	אומר	כותרת

תלמוד בבלי, ברכות דף לה, א

הגמרא דנה - מדוע חכמים תקנו ברכה לפני
אכילת מאכלים?

תנו רבנן [שנו רבותינו בברייתא]:

אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכל
הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה – **מעל**... [מהי מעילה?]

אמר רב יהודה אמר שמואל: כל הנהנה מן העולם
הזה בלא ברכה, **כאילו נהנה מקדשי שמים**, שנאמר:
"לה' הארץ ומלואה" (תהילים כד, א).

הסבר בלשונך
את הטעם
הראשון

הסבר בלשונך
את הטעם השני

הרב דוד פרדו

חסדי דוד על התוספתא ברכות פרק ד משנה א

הרב דוד פרדו מפרש את דברי הגמרא בברכות

נראה לי דהכי [ש- כד] פירושו :

כי אמר "לה' הארץ ומלואה", ולכן אסור ליהנות מן הארץ בלי ברכה כי נחשב כמועל בקודשים, ובכח הברכה פודה מן הקודש.

א. מה המצב לפני ברכה?

ב. מה פועלת הברכה?

תלמוד בבלי, ברכות דף מ, א

במשנה מובאת מחלקות חכמים ורבי יהודה בדין ברכת הירקות,
הגמרא מסבירה את טעמו של רבי יהודה

ואמר רבי זירא ואיתימא [ויש אומרים] רבי חיננא בר פפא:

מאי טעמא [מה טעמו] ד[של] **רבי יהודה?**

אמר קרא: **"ברוך ה' יום יום"** (תהלים סח, כ).

וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו?

אלא לומר לך: **כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו.**

הכא נמי [כאן גם] (בברכות הנהנין),

כל מין ומין תן לו מעין ברכותיו.

שואלת
הגמרא

תשובת
הגמרא

הסבר סברת
רבי יהודה

הראי"ה קוק

עין איה, ברכות חלק ב, עמוד 186

הרב מסביר את העמדות השונות של חכמים ורבי יהודה על – פי דברי הגמרא

ויש לומר דר' יהודה סבירה ליה [סובר] שהזרישה במעשי ה' ע"פ אורחות הטבע לפרטי היצירה היא חובה, על כן נרמזת במטבע ברכה לשינוי המין על-פי טבעו.

הסבר עמדת רבי יהודה

ורבנן אולי סבירה ליה [הם סוברים] שאין זו מידת כל אדם, ודי לכל איש להכיר בכלל מעשה ה' ולעבדו באמונה, והאמונה אינה צריכה לפרטי פרטים, כי אם בכלל שהשי"ת הוא עושה ויעשה את כל המעשים, על כן אין מקום של חובה לדיוק הפרטי.

הסבר עמדת חכמים

מסכת ברכות פרק ו משנה ב

יציאה ידי חובה בברכה שונה

שימו לב! מה המקרה? מה הדין? וחישבו מה הטעם?

1 בִּרְדָּה עַל פְּרוֹת הָאֵילָן "בוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה" – יֵצֵא.

2 וְעַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ "בוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ" – לֹא יֵצֵא.

3 עַל פֶּלֶם,

אִם אָמַר "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדַבְּרוֹ" – יֵצֵא

מסכת ברכות פרק ו משנה ב

ביאור המשנה

- 1 מי שברך על פירות האילן "בורא פרי האדמה" במקום לברך "בורא פרי העץ" – יצא ידי חובת ברכה ואינו צריך לחזור ולברך, מפני שעיקר האילן הוא מהארץ.
- 2 ועל פירות הארץ אם בירך "בורא פרי העץ" במקום ברכת "בורא פרי האדמה" – לא יצא וצריך לחזור ולברך.
על פלם אפילו פת ויין -
- 3 אם אמר ברכת "ששהכל נהיה בדברו" – יצא ידי חובת ברכה בדיעבד, שברכה זו היא שבח כללי לה' על כל מה שברא בעולמו, אך לכתחילה צריך לברך על כל דבר את ברכתו הראויה.

נסדר את המשנה בטבלת כאמד"ט

יָבֹרֵךְ עַל פְּרוֹת הָאֵילָן "בוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה" – יִצְאָ. וְעַל
פְּרוֹת הָאָרֶץ "בוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ" – לֹא יִצְאָ. עַל כָּלֵם,
אִם אָמַר "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדַבְּרוֹ" – יִצְאָ

משימת
מבנה

טעם	דין	מקרה	אומר	כותרת

הרב אליעזר מלמד

פניני הלכה, הלכות ברכות – "משמעות ברכת שהכל" עמוד 170-169

מדוע הברכות על הפירות והירקות הן כלליות,
ומה המיוחד בברכת שהכל

הסבירו את
הדלמא

ככלל יש עדיפות לומר ברכה מיוחדת לכל סוג של מאכל, [הטעם]

שכל סוג מאכל מעניק לאדם תועלת והנאה ייחודית.

ואם יברך על כל הסוגים באופן אחיד וסתמי, לא יתן ביטוי לשפע

הברכה שהשפיע ה' לעולם.

ומנגד, אם יברך על אפרסק ברכה משלו ועל תפוז ברכה משלו, וכך על

כל מין ומין, לא יעמוד על המגמה הכללית של הקב"ה בעולמו, אלא

ישקע בתוך פרטי הפרטים שבעולם המגושם.

צד א'

צד ב'

המשך הרב אליעזר מלמד

פניני הלכה, הלכות ברכות – "משמעות ברכת שהכל" עמוד 170-169

מדוע הברכות על הפירות והירקות הן כלליות,
ומה המיוחד בברכת שהכל

על ידי תקנת הברכות לסוגים השונים של המאכלים,
יש מצד אחד ביטוי להתפרטות של הברכה האלוקית,
ומצד שני ביטוי למגמה הכללית.

ברכת 'שהכל' היא הברכה שנותרה כמייצגת את העניין הכללי.
מצד אחד היא אינה מבוררת, ולכן מעלתה פחותה, וכל אימת
שאפשר, צריך לברך ברכה מבוררת.

אולם מצד שני היא מבטאת את הרעיון הכללי 'שהכל נהיה
בדברו'. ודווקא בה ישנו דגש על המקור הרוחני של הבריאה,
שעל ידי דיבור ברא הקב"ה את עולמו, שכל שנפגשים יותר עם
הצד הכללי, האחדותי, שבבריאה - כך עומדים יותר על השורש
הרוחני של הבריאה.

התקנה ופתרון
הבעיה

משמעות ברכת
שהכל

נסכים

יש ערך בברכה ייחודית על כל פרי ופרי, אך אם המבורך יברך על כל פרי בשמו, לא יהיה ביטוי לכך שה' ברא את הכל. אשר על כן הברכות הן כלליות אם כי יש בהן דיוק היכן הם גדלים על העץ או על האדמה. ברכת 'שהכל' היא ברכה שמבטאת שהקב"ה ברא את הכל. שעל-ידי דיבור ברא הקב"ה את העולם וכל מה שבו.

מסכת ברכות פרק ו משנה ג

דיני ברכת שהכל

שימו לב! מה המקרה? מה הדין? ומה הטעם?

על דבר שאין גדולו מן הארץ - אומר: "שהכל".

על החמץ ועל הנובלות ועל הגובאי - אומר: "שהכל".

על החלב ועל הגבינה ועל הביצים - אומר: "שהכל".

דעת תנא
קמא

שאלה לדיון: על מה בדיוק חולק רבי יהודה ומה טעמו?

רבי יהודה אומר: כל שהוא מין קללה -

אין מברכין עליו.

דעת רבי
יהודה

חשבו על שתי
אפשרויות

מסכת ברכות פרק ו משנה ג

ביאור המשנה

עַל דָּבָר שֶׁאֵין גְּדוּלוֹ מִן הָאָרֶץ (שימו לב להבחנה בין דבר שגודל **על** הארץ לדבר שגידולו **מן** הארץ) — אוֹמֵר לְפָנַי הַאֲכִילָה בְּרַכְתָּ: "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדַבְרוֹ".

כלל

עַל הַחֹמֶץ יֵין שֶׁהִתְקַלְקַל וְעַל הַנוֹבְלוֹת - תְּמָרִים גְּרוּעוֹת וְעַל הַגּוֹבָאֵי חֶגֶב טְהוֹר - אוֹמֵר: מְבָרֵךְ "שֶׁהַכֹּל".

דוגמאות

עַל הַחֶלֶב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבֵּיצִים - אוֹמֵר: "שֶׁהַכֹּל".

דוגמאות

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל מֵאֵכֶל שֶׁהוּא מִיֵּן הַבָּא עַל יְדֵי קְלָלָה כְּגוֹן: חוּמֶץ, נוֹבְלוֹת וְגוֹבָאֵי [שימו לב יש אפשרויות להסביר על מה חולק רבי יהודה] - אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיו כָּלל.

דעת ר' יהודה

נסדר את המשנה בטבלת כאמד"ט

על דָּבָר שֶׁאֵין גְּדוּלוֹ מִן הָאָרֶץ - אֹמֵר: "שֶׁהֶכֶל". על הַחֲמֵץ וְעַל הַנּוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבָאִי - אֹמֵר: "שֶׁהֶכֶל". על הַחֶלֶב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבֵּיצִים - אֹמֵר: "שֶׁהֶכֶל". רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא מִין קָלָה - אֵין מְבָרְכִין עָלָיו.

משימת
מבנה

טעם	דין	מקרה	אומר	כותרת

הרב יוס טוב ליפמן הלוי הדר

תוספות יוס טוב, ברכות פרק ו משנה ג

**הרב יוס טוב ליפמן מסביר שתי אפשרויות
על מה בדיוק חולק רבי יהודה ומה טעמו?**

רבי יהודה אומר: כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו –

יש מפרשים לומר דלא קאי (=לא עמד, לא דיבר, והכוונה לר' יהודה) אלא אחומץ ונובלות בלבד, שהיו טובים מתחלה ונפסדו. אבל בגובאי כיון שעומד טעמו בו, לא הוי מין קללה ומודה דמברכין עליו.

אפשרות
'א

ויש מפרשים דאכולהו קאי (על כולם עמד ר' יהודה) דאפילו גובאי שלא נפסד טעמו, כיון שמזיק לעולם ואוכל התבואה, אין מברכין עליו.

אפשרות
'ב

תרשים זרימה

מסכת ברכות פרק ו משנה ד

שבעת המינים או מה שחביב?

שימו לב! מה המקרה? מה הדין? ומה הטעם לכל דעה?

היו לפניו מינים הרבה -

רבי יהודה אומר:

אם יש ביניהם ממין שבעה, מברך עליו.

וחכמים אומר:

מברך על איזה מהם שירצה.

הסבירו את
המקרה?

דעת רבי
יהודה

דעת
חכמים

מסכת ברכות פרק ו משנה ד

ביאור המשנה

מי שהיו **לפניו מינים הרבה** לאכול, על מה יברך תחילה?

הסבירו את המקרה?

רבי יהודה אומר:

אם יש ביניהם מאכל מִמִּין שְׂבֵעָה – מינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, ואלו הם: חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זיתים ותמרים - מְבַרֵךְ עָלָיו כְּלוּמֵר, **מִין שְׂבֵעָה קוּדֵם**.

דעת רבי יהודה לא מתחשבים ברצון האדם אלא בחשיבות הפרי

וחכמים אומרים: מְבַרֵךְ עַל אֵיזָה מֵהֶם שְׂיֵרָצָה כְּלוּמֵר, **חֲבִיב קוּדֵם**.

דעת חכמים מתחשבים ברצון האדם

נסדר את המשנה בטבלת כאמד"ט

היו לפניו מינים הרבה - רבי יהודה אומר: אם יש
פיניהם ממין שבעה, מברך עליו. וחכמים אומרים:
מברך על איזה מהם שירצה.

משימת
מבנה

טעם	דין	מקרה	אומר	כותרת

לפני שנמשיך – נזכר!

בשלוש משניות בפרק זה (משניות א, ג, ד) הובאה דעתו של רבי יהודה.

משנה ג

היו לפננו מינים הרבה -
רבי יהודה אומר:
אם יש ביניהם ממין
שבעה, מברך עליו.

משנה ב

רבי יהודה אומר: כל
שהוא מין קללה -
אין מברכין עליו.

משנה א

ועל הירקות אומר: "בורא
פרי האדמה". **רבי יהודה**
אומר: "בורא מיני
דשאים".

מה יש ללמוד על עמדותיו של רבי יהודה בנוגע לברכות הנהנין?

מסכת ברכות פרק ו משנה ז

פת טפלה למאכל אחר

לפני שנלמד את המשנה הבאה – שאלה:

כידוע, הברכה היא על המאכל העיקרי.

בדרך כלל מאכל מלוח טפל לפת והברכה היא על הפת שהיא העיקר.

חשבו על מקרה שהפת טפלה למאכל ולא נברך עליה?

מסכת ברכות פרק ו משנה ז

פת טפלה למאכל אחר

שימו לב! מה המקרה? מה הדין? ומה הטעם לכל דעה?

הביאו לפניו מליח בתחלה ופת עמו –
מברך על המליח ופוטר את הפת,
שהפת טפלה לו.

זה הכלל:

כל שהוא עקר ועמו טפלה -
מברך על העקר ופוטר את הטפלה.

הסבירו את המקרה

מה הדין?

מה הטעם?

הסבירו את הכלל
בלשונכם!
מה הדין?
ומה טעם?

מסכת ברכות פרק ו משנה ז

ביאור המשנה

אם הביאו לפניו לאכול **מְלִיחַ** – כגון: דגים מלוחים **בַּתְּחִלָּה**
כעיקר מזונו **וּפֶת עֵמוֹ** לאכול עם המליח, שקשה לו לאכול את המליח
לבדו –

מְבַרְךְ עַל הַמְּלִיחַ וּפּוֹטֵר בְּכַד אֶת הַפֶּת,

שֶׁהִפֵּת טְפִלָּה לוֹ - לַמְּלִיחַ.

זֶה הַכָּלל:

כָּל מֵאֵכֵל שֶׁהוּא עֹקֵר וְעֵמוֹ יֵשׁ גַּם טְפִלָּה -

מְבַרְךְ עַל הָעֹקֵר וּפּוֹטֵר בְּכַד אֶת הַטְּפִלָּה.

הסבירו את המקרה

מה הדין?

מה הטעם?

הסבירו את הכלל

בלשונכם!

מה הדין?

ומה טעם?

נסדר את המשנה בטבלת כאמד"ט

הביאו לפניו **מליח** בפתחלה **ופת** עמו - מברך על **המליח** ופוטר את **הפת**, **שהפת** טפלה לו. **זה הפלל**:
כל שהוא עקר ועמו טפלה - מברך על העקר ופוטר את הטפלה.

משימת
מבנה

טעם	דין	מקרה	אומר	כותרת

מסכת ברכות פרק ו משנה ח

ברכה אחרונה

שימו לב! מה המקרה? מה הדין? ומה הטעם?

אָכַל תְּאֲנִים, עֲנָבִים וְרְמוֹנִים -

מְבַרֵךְ אַחֲרֵיהֶן שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת: **דְּבָרֵי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל.**

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֶפְלוּ אָכַל שְׁלֹק וְהוּא מְזוֹנוּ -

מְבַרֵךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת.

הַשּׁוֹתֵה מִיַּם לְצִמָּאוּ -

אוֹמֵר "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדַבְּרוֹ".

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: "בוֹרָא נַפְשׁוֹת רַבּוֹת"

מקרה א'

1

2

3

רישא

מקרה ב'

1

2

סיפא

מסכת ברכות פרק ו משנה ח

ביאור המשנה

אם **אָכַל תְּאֵנִים, עֲנָבִים וְרְמוֹנִים -**

מקרה א'

1 **מְבָרֵךְ אַחֲרֵיהֶן שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת של ברכת המזון: דְּבָרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל**
הסובר שעל כל שהוא משבעת המינים מברך ברכת המזון.

2 **וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים:** על פירות משבעת המינים מברך לאחריהם רק בְּרָכָה אחת מעין שֶׁלֶשׁ.

3 **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר:** אֶפְלוּ אָכַל שְׁלֶק תבשיל של יקרות והוא מְזוֹנֵנו שסומך עליו למזון - מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת של ברכת המזון.

הַשּׁוֹתֶה מִים לְצִמָּאוֹ לרוות צמאונו -

מקרה ב'

1 אוֹמֵר מברך "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדַבְּרוֹ".

2 **רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר:** מברך בתחילה "בוֹרֵא נַפְשׁוֹת רַבּוֹת"

נסדר את המשנה בטבלת כאמד"ט

משימת
מבנה

אכל תאנים, ענבים ורמונים - מברך אחריו שלש ברכות:
דברי רבן גמליאל. וחקמים אומרים: ברכה אחת מעין שלש.
רבי עקיבא אומר: אפלו אכל שלק והוא מזונו - מברך אחריו
שלש ברכות. השוטה מים לצמאו - אומר "שהכל נהיה
בדברו". רבי טרפון אומר: "בורא נפשות רבות"

טעם	דין	מקרה	אומר	כותרת

פירוש הרב פנחס קהתי

שימו לה להסבר המושגים: "שלוש ברכות" ברכה אחת "מעין שלוש"

אכל תאנים ענבים ורימונים – כלומר מי שאכל פירות שהם משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, כגון: תאנים או ענבים או רימונים, והוא הדין באוכל זיתים או תמרים, **מברך אחריהם 'שלוש ברכות' – של 'ברכת המזון'. דברי רבן גמליאל – הסובר** שכל מה שהוא משבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל – והם: חיטים {ובכללם כוסמים}, שעורים [ובכללם שיבולת שועל ושיפון] ענבים, תאנים, רימונים, זיתים ותמרים – **מברך אחרין שלוש ברכות** (ברכות לז, א) ...

המקרה

דעת רבן גמליאל

וחכמים אומרים: ברכה אחת 'מעין שלוש' – אחרי תאנים או ענבים או רימונים וכו' אינו מברך ברכת המזון אלא ברכה אחת שיש בה 'מעין שלוש' הברכות של ברכת המזון כלומר שהיא כוללת עיקר תכנון של שלוש הברכות.

דעת חכמים

נחלקו הפוסקים האם יש לומר בברכת "מעין שלוש" את
המילים: "ונאכל מפריה ונשבע מטובה" –
הסבירו את הדעות השונות

דעת הרב יעקב בן רבנו אשר
טור, אורח חיים סימן רח

ויש אומרים (בברכה מעין שלוש לאחר אכילת פירות משבעת
המינים): "ונאכל מפריה ונשבע מטובה", ואין
לאומרו. **ש אין לחמוד הארץ בשביל פריה**
וטובה, אלא לקיים המצוות התלויות בה.

מה אין לומר

ומה הטעם
לכך?

נחלקו הפוסקים האם יש לומר בברכת "מעין שלוש" את
המילים: "ונאכל מפריה ונשבע מטובה" –
הסבירו את הדעות השונות

דעת הרב יואל סירקיש
בית חדש, הב"ח, על הטור שם

הלא קדושת ארץ, הנשפע בה מקדושת הארץ
העליונה היא נשפעת, גם בפירותיה שיונקים
מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ... ועל כן
ניחא (=נוח, טוב) שאנו מכניסין בברכה זו
"**ונאכל מפריה ונשבע מטובה**", כי באכילת
פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה
ומטהרתה, ונשבע מטובתה.

מה יש לומר

מה הטעם
לכך?